

кримінологічної науки / А. П. Закалюк. Київ : видавн. дім «Ін Юре», 2007. 424 с.

2. Кримінологія : підручник / за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.

3. Кримінологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. О. М. Джужи. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 416 с.

4. Кримінологія : учебник / под общ. ред. А. И. Долговой. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2002. 848 с.

5. Шнайдер Г. Й. Кримінологія : перевод с немецкого / под общ. ред. и с предисл. Л. О. Иванова. Москва : Прогресс : Универсал, 1994. 504 с.

СКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ПОТЕРПІЛОГО, ЯКИЙ ВІДБУВАЄ ПОКАРАННЯ, ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ФАКТІВ НАНЕСЕННЯ ЙОМУ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ

Дервянко Н. З.

*старший викладач кафедри психології
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Питання, які стосуються особи потерпілого завжди цікавили науковців різних галузей знань. Проте проводячи аналіз наукової літератури та періодичних джерел з проблеми дослідження особи потерпілого, варто зауважити, що в науці криміналістиці, на відміну від кримінально-правового поняття предмету злочину, безпосереднім предметом досягання розглядають людину, тобто її тілесну організацію, як фізико-біологічну систему, яка, вступаючи у різні форми взаємодії, відображає себе у матеріальному середовищі [1, с. 312].

Під час розслідування кримінальних правопорушень при заподіянні тілесних ушкоджень особам, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, вкрай важливо збирати такі відомості про особу потерпілого з метою складення його психологічного портрету: вік, стать, фізичні особливості, стиль життя і недавні зміни у стані життя, соціальна адаптованість, інтелект, взаємовідносини, успішність у навчальному закладі (місці роботи), особливості темпераменту, манера поведінки, репутація вдома і на роботі, історія хвороби (фізичні і психічні особ-

ливості), особисті звички (вживання алкоголю, наркотиків), соціальні звички, захоплення, пристрасті, дружні і ворожі стосунки тощо.

Важливість наведених вище даних про потерпілих в криміналістичній та психологічній характеристиці заподіяння шкоди здоров'ю особі яка відбуває покарання у виді позбавлення волі, варто пояснити що найменше двома обставинами: перша – це певна вибірковість у діях злочинця свідчить про взаємозв'язок між особливостями особи злочинця і потерпілого; друга – це наявність зв'язку між злочинцем та потерпілим, яка впливає на мету, мотив, місце, час, способи вчинення і приховання кримінального правопорушення.

Ми вважаємо, що в особливих умовах установа виконання покарань, жертва, тісно пов'язана зі всіма компонентами криміналістичної характеристики даної категорії кримінальних правопорушень, але найбільший інтерес викликає її зв'язок зі злочинцем, адже саме він дозволяє розробити рекомендації, які забезпечують безпосередній «вихід» на злочинця.

Ми погоджуємось з Боровиком А.В., який виділяє щонайменше три рівня взаємозв'язків (спілкування) потерпілого і злочинця при заподіянні шкоди здоров'ю особі, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі [2, с. 82–84].

На першому рівні знаходиться побутове та інше її оточення. Зв'язки жертви із злочинцем в даному випадку постійні і досить міцні оскільки особи знаходяться в закритому просторі установи виконання покарань.

На другому рівні знаходиться соціальне та інше оточення потерпілого. Зв'язок з цим оточенням відрізняється ситуаційністю, інерційністю і епізодичністю.

На третьому рівні, можна вести мову про подальше оточення будь-якої особи; зв'язки з яким визначаються не міжособистими відносинами, як у попередніх, а просторово-часовими та іншими чинниками. Вважаємо, що саме цим зв'язкам притаманна випадковість їх перетворення у відносини. Встановлення злочинця по даній категорії справ повинен здійснюватися по лінії переходу від дослідження найближчого зрізу до дослідження наступних рівнів оточення [2, с. 83].

Вивчивши результати емпіричного дослідження поведінки потерпілого, яка передувала заподіянню шкоди його здоров'ю, встановлено: потерпілий ображав словами, або жестами особу, яка потім заподіяла йому тяжкі тілесні ушкодження, або іншу особу – 38,0%; потерпілий першим починав вчинювати фізичний вплив – 22,0%, потерпілий першим починав сварку – 13,0%, або чіплявся до засуджених осіб – 17,0%, і в 10,0% потерпілий мав інші варіанти поведінки [3].

Варто також наголосити, що за результатами проведеного нами емпіричного дослідження лише 44,2% потерпілих після отримання

ушкодження здоров'я припиняють активну діяльність, намагаються уникати сторонніх осіб, залишитися на самоті та надають собі самостійно першу допомогу з метою приховати інцидент, досить рідко звертаються по допомогу до сторонніх осіб. Близько 24% потерпілих, після отримання шкоди здоров'ю намагаються уникати місця де було заподіяно ушкодження здоров'ю, проте 19% потерпілих навпаки намагаються продовжувати активні дії. В переважній більшості вони виражаються в спробі вчинити фізичне насильство стосовно свого кривдника, забезпечити вчинення насильства щодо нього іншими особами. Приблизно 7% з них погрожують фізичною розправою, або іншою помстою особі, яка заподіяла їм шкоду здоров'ю [4, с. 22–23].

Саме погроза зі сторони потерпілого засудженого допоможе бути здійснена як ним самим, так і його співкамерниками або особами які знаходяться в одному загоні. Ми можемо це пояснити, з точки зору науки психології, в першу чергу проявами сильного душевного хвилювання, стресом не рідко й страхом.

Враховуючи викладене, нами запропоновані наступні види стосунків між жертвою та злочинцем, а саме: по-перше, дружні; по-друге, нейтральні; по-третє, неприязні стосунки; по-четверте, відсутність будь-яких стосунків до виникнення злочинного результату. Проводячи характеристику видів стосунків між потерпілим та злочинцем, варто зауважити, що криміналістична значимість неприязних стосунків проявляється у можливості використання відомостей про них для встановлення особи злочинця, мотивів його поведінки, джерел інформації, для висування версій про мотив і мету злочину, про спосіб вчинення і приховування злочину, про місце знаходження об'єктів, що цікавлять слідство тощо. Відповідно до цього злочинці частенько намагаються приховати конфліктність, та неприязнь у стосунках з потерпілим від оточуючих. Відсутність відомостей про реальний характер стосунків жертви з різними особами серйозно ускладнює розкриття кримінальних правопорушень в установах виконання покарань.

Література:

1. Салтевский М. В. Криміналістическая характеристика: структура, элементы. Специализированный курс криміналістики: Учебник. Киев. НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1987. С. 307–316.

2. Боровик А.В. Дослідження особи потерпілого, при розслідуванні заподіяння шкоди здоров'ю особам, що відбувають покарання у виді позбавлення волі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Одеса, 2017 № 29, Том 2. С. 81–84.

3. Боровик А.В. Результати анонімного опитування засуджених осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі в УВП, щодо заподіяння їм тілесних ушкоджень чи катувань. Рівне, 2017. 12 с.

4. Дервянко Н.З. Результати анонімного опитування засуджених осіб, які відбувають покарання у пенітенціарних установах Рівненської області, щодо заподіяння їм тілесних ушкоджень чи катувань іншими засудженими та персоналом установ виконання покарань. Рівне, 2020. 94 с.

ЩОДО МІСЦЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВІДВЕРНЕННЯ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЙНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Джамадзе Т. Г.

*доктор юридичних наук, професор
Академії Європейської освіти
м. Тбілісі, Грузія*

Білецький А. В.

*студент IV курсу юридичного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
ім. академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Як встановлено в ході даного дослідження свою роль, місце та особливості реалізації при здійсненні заходів спеціально-кримінологічного запобігання корупційним злочинам має й діяльність по їх відверненню, під якою в науці розуміють специфічний напрям спеціально-кримінологічного запобігання, що складаються із сукупності заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які виношують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки, добровільної відмови від злочинної мотивації та наміру або продовження злочинної діяльності [1, с. 144]. При цьому, усередині зазначеного напрямку запобіжної діяльності науковці констатують відмінність між: а) заходами спрямованими на усунення більш-менш позбавлених індивідуальності криміногенних об'єктів; б) заходами, що вживаються до конкретних осіб, у яких виник та психологічно сформувався злочинний намір (мотив), і він реально почав матеріалізовуватися, проявлятися [2, с. 31].